ਏ ਟੀ ਐਮ ਏ ਰੈਮ ਅਤੇ ਹੋਰ.

ਬਨਾਮ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ

(2019 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 656-657)

11 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2019

[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ, 1973:

ss 273, 299, 317, 461, ਅਧਿਆਏ XXVIII ਅਤੇ XXIX - ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ - ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ - ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ - ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਅਪੀਲ ਵਿਚ, ਰੱਖੀ ਗਈ: ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਏ XXVIII ਅਤੇ XXIX - ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਆਯੋਜਤ: ਅਧਿਆਇ XXVIII ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ - ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ - ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ - ਅਧਿਆਇ XXIX ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ - ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਅਧਿਆਇ XXVIII ਅਤੇ XXIX ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ - ਆਯੋਜਤ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

1. ਧਾਰਾ 273 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ “ਸਿਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ...”। ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਉਹ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 299 ਅਤੇ 317 ਅਜਿਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜੋ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 299 ਅਤੇ 317 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 273 ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ"। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 273 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਲਾਮਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 18][730- ਐੱਫ-ਜੀ; 731-ਬੀ-ਸੀ]

2. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXXV "ਅਨਿਯਮਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 461 ਕੁਝ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 461 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਧਿਆਏ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਡੀ ਨੋਵੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 19 ਅਤੇ 20] [731 ਐੱਫ-ਜੀ; 731-ਸੀ-ਡੀ; 733-ਡੀ-ਈ]

ਜੈਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 104:[2009] 8 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 591 - ਵੱਖਰਾ।

3. ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ XXVIII ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਕਿ "ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚਲੇ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਏ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXIX "ਅਪੀਲਾਂ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਏ XXVIII ਅਤੇ XXIX ਦੋਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਰਥਾਤ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਡੀ ਨੋਵੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22][736-F-H; 737-ਏ-ਬੀ]

4. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਉਪਾਅ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। [ਪੈਰਾ 23 ਅਤੇ 24] [737-ਬੀ-ਸੀ; 738-ਏ-ਸੀ]

5. ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਵੋ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਨੋਵੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25][738-ਸੀ-ਜੀ]

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬੀ. ਦੇਸਾਈ (2003) 4 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੇਸ 601 : [2003] 3 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 244 ; ਮਹਿੰਦਰ ਚਾਵਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (2018) 15 ਸਕੇਲ 497 ; ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2004) 5 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 518 : [2004] 2 ਸਪਲ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 723 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿ. ਭੂਰਾਜੀ (2001) 7 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 679 : [2001] 2 ।ਸਪਲ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 128; ਪੰਡਿਤ ਊਖਾ ਕੋਲੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [1964] 1 SCR 926 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਾਰਵਰਡ ਲਾਅ ਰਿਵਿਊ ਵੋਲ. 131:2117 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2001] 2 ਸਪਲ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 128 ਨੇ ਪੈਰਾ 9 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1964] 1 ਐਸਸੀਆਰ 926 ਪੈਰਾ 9 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2003] 3 ਐਸਸੀਆਰ 244 ਪੈਰਾ 15 (ਏ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2004] 2 ਸਪਲ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟ 723 ਪੈਰਾ 15 (B) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
2018 (15) ਸਕੇਲ 497 ਪੈਰਾ 15 (ਸੀ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2009] 8 SCR 591 ਵੱਖਰਾ ਪੈਰਾ 18

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : 2019 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 656-657।
ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 13.12.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡੀ.ਬੀ. ਸੀ ਆਰ ਐਲ. 2018 ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 33 ਅਤੇ ਡੀ.ਬੀ.ਸੀ ਆਰ ਐਲ. 2017 ਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 2। ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਿਸ਼ੀ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ, (ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ)। ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੌਰਭ ਅਜੈ ਗੁਪਤਾ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਬਿਸ਼ਨੋਈ, ਪ੍ਰਾਂਜਲ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਸੌਰਭ ਅਜੈ ਗੁਪਤਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ। ਡਾ: ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ੈਲਜਾ ਨੰਦਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰੋਹਿਤ ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਕੇ.ਦੇਵੇਸ਼, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.
ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ
ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.
1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 03.12.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਦੁਆਰਾ ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਖੇ ਡੀ.ਬੀ. 2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਡੀ.ਬੀ. 2018 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.33।
3. 13.10.2013 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਭਾਦਰਾ, ਜਿਲਾ ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ.493 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 302, 307, 452, 447, 323, 147, 148 ਅਤੇ 149 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਢੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਚਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਨਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਖਬਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੁਖਬਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭੰਵਰਲਾਲ ਅਤੇ ਮੁਖਬਰ ਦੇ ਭਰਾ ਪੰਕਜ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਮੁਖਬਰ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਅੱਗੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਸਭਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਮੋਮਨਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਖਬਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੇ ਵੀ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।
4. ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਤਮਾਰਾਮ, ਓਮਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਲੀਲਾਧਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਵਣ ਕੁਮਾਰ ਨਾਮਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਫਰਾਰ ਦੱਸਿਆ

ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਭਦਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਨੂੰਮਾਨਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 28.10.2014 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੀ ਡਬਲਿਊ 1-ਚੰਦੂਰਾਮ ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਿਊ2-ਚੰਦਰਕਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਰਡਰ ਦਰਜ:-

“ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੀ ਡਬਲਿਊ 1 ਚੰਦੂਰਾਮ ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਿਊ2 ਚੰਦਰਕਲਾ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਰਾਸ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਗਵਾਹ ਪੀ ਡਬਲਿਊ1 ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਿਊ2 28.11.2014 ਨੂੰ ਕਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਨੰ. 12, 13 ਅਤੇ 143 ਨੂੰ 29.11.2014 ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ 28.11.2014 ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ, ਤਦ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਆਤਮਾਰਾਮ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਲੀਲਾਧਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਵਨ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ 10 ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੱਸੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪੀ ਡਬਲਿਊ3 ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 13.2.2015 ਪੀ ਡਬਲਿਊ4 ਧਰਮਪਾਲ 13.2.2015 ਪੀ ਡਬਲਿਊ 12 ਵਿਕਰਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ 13.8.2015 ਪੀ ਡਬਲਿਊ 13 ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ 3.9.2015

ਪੀ ਡਬਲਿਊ14 ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ 9.10.2015

ਪੀ ਡਬਲਿਊ 15 ਸੁਸ਼ੀਲਾ 9.10.2015, 5.11.2015

ਪੀ ਡਬਲਿਊ 17 ਡਾ. ਅਰੁਣ ਤੁੰਗਰੀਆ 8.3.2016

ਪੀ ਡਬਲਿਊ 18 ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ 12.5.2016, 20.6.2016, 14.2.2017

ਪੀ ਡਬਲਿਊ 20 ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ 22.11.2016

ਪੀ ਡਬਲਿਊ 23 ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ 14.2.2017

6. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 03.11.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 147, 148, 452, 447, 302 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। 149 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 323 ਧਾਰਾ 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਡੀ.ਬੀ. 2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 2। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਡੀ.ਬੀ. 2018 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.33, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 12 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ('ਕੋਡ', ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ) ਦੀ ਧਾਰਾ 273 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਇੱਕ ਲਾਇਲਾਜ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਇਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਜਿਰਾਹ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਿਰਾਹ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅੰਤਮ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਨ।

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਬਚਾਅ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਇਤਰਾਜ਼ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ)" ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉਠਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ:-

"... ...ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਪੂਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਧਾਰਾ 391 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 386 (ਬੀ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡੀ-ਨੋਵੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭੂਰਾਜੀ1, ਪੰਡਿਤ ਉਖਾ ਕੋਲਹੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 2 ਅਤੇ ਜੈਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਐਨਆਰ3 ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ:-

“ਪੰਡਿਤ ਉਖਾ ਕੋਲਹੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 342 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀ-ਨੋਵੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 386 (ਬੀ) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਬੇਲੋੜਾ ਰੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ, ਪੂਰੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ/ਡੀ-ਨੋਵੋ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਤੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 14/2014 ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 03.11.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ:-

… …ਇੱਥੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਚੰਦੂ ਰਾਮ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਚੰਦਰਕਲਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.3 ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4 ਧਰਮਪਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.12 ਵਿਕਰਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.13 ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ

ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇਗੀ। 14 ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15 ਸੁਸ਼ੀਲਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.17 ਡਾ. ਅਰੁਣ ਤੁੰਗਰੀਆ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 18 ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.20 ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.23 ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰੇਗੀ; ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼/ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਸ ਦਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ।"

11. ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡੀ ਨੋਵੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, 07.03.2019 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਡਾਕਟਰ ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਸਿੱਖਿਅਕ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ।

12. ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸਿੱਖੇ:-

ਏ) ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 273 ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, "ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ... ..." ਅਤੇ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 299 ਅਤੇ 317 ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 273 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਅ) ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ।

C) ਇੱਕ ਮੁੜ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ. ਡੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਸ਼ਕ ਮੁੜ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

13. ਡਾ: ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:-

ਉ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 273 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 279 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇੰਨੀ ਤੀਬਰਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ 4 ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਸਕੇ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 273 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜੋ।

ਅ) ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 460 ਤੋਂ 465 ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪਚਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 273 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਤੀਬਰਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਈ) ਹਾਰਵਰਡ ਲਾਅ ਰਿਵਿਊ 5 ਅਤੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਲਾਅ ਰਿਵਿਊ 6 ਦੇ ਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸ) ਧਾਰਾ 273 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਨੇਵੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਸਹੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ।

14. ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬੀ. ਦੇਸਾਈ7, ਸਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਮਹਿੰਦਰ ਚਾਵਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ9 ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਡ ਦਾ: -

ਏ) ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੇਵਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅ) ਅੱਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੀ) "ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਤੋਂ 371 ਅਤੇ "ਅਪੀਲਾਂ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 372 ਤੋਂ 394 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੀ) ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਏ XXVIII ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ XXIX ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ/ਵੱਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਆਇ XXVIII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਈ) ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

15. ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਏ) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬੀ. ਦੇਸਾਈ 10 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"9. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੰਨੀ ਬਦਲ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ

ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਏ.ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ 11, ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ 12 ਅਤੇ ਸਿਵਾ ਕੁਮਾਰ ਚੱਡਾ ਬਨਾਮ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ 13. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵੀਡੀਓ-ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

20. ਵੀਡੀਓ-ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਧਾਰਾ 273 ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗਵਾਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਲੇਬੈਕ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਰੇਗੀ। ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਅਤੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਉਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਲੇਬੈਕ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਉਦੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਵੀਡੀਓ-ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਅ) ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ14 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਸਨ:-

"27. ਦੂਸਰਾ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਸੁਝਾਅ ਬਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ:

(i) ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਕੀਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ (ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ)।

(ii) ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਲੋਜ਼-ਸਰਕਟ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਕ੍ਰੀਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖਾਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(iii) ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਸਿਰਫ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(iv) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਬਰੇਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। C) ਮਹਿੰਦਰ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ.

15, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"29. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ 172ਵੀਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਹੱਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। "

30. ਅਸੀਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਧਾਰਾ 273 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ:

"273. ਸਿਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣਗੇ, ਜਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 327 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਤੱਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ:

"327. (2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 376, ਧਾਰਾ 376-ਏ, ਧਾਰਾ 376-ਬੀ, ਧਾਰਾ 376-ਸੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 376-ਡੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਡ (1860 ਦਾ 45) ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਚੱਲੇਗਾ।

ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ

"ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਮਰੇ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ"।

ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 1983 ਦੇ ਐਕਟ 43 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 327 ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 354 ਅਤੇ 377 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਧਾਰਾ 354 ਅਤੇ 377 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

31. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ। ਧਾਰਾ 273 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬੀ. ਦੇਸਾਈ 1 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 273 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਆਗਿਆਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਠੋਸ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

16. ਸਾਨੂੰ ਜੈਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹੇਗੜੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

18. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਸੋਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ; ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ।

22. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਛੇਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਇਲੀਨੋਇਸ ਬਨਾਮ ਐਲਨ 16 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17. ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਵੀ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 273, 299 ਅਤੇ 317 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਹੇ ਗਏ ਉਪਬੰਧ ਹਨ:-

"273. ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ। - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣਗੇ, ਜਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ: [ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਿਨਸੀ ਜੁਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਿਰਹਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।]

299. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ - (1) ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਭਗੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਰੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 1 [, ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ] ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੁਰਮ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ) ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਜੁਰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਬਿਆਨਕਰਤਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ, ਖਰਚ ਜਾਂ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸ, ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਜੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ। ਜੋ ਜੁਰਮ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

317. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ। -

(1) ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੱਜ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਿੱਧੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ।

(2) ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਜੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਤਾਂ

ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਵੱਖਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

18. ਸੈਕਸ਼ਨ 273 ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ "ਸਿਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ..." ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਅਪਵਾਦ ਉਹ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਹੇਗੜੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹਨ। ਧਾਰਾ 299 ਅਤੇ 317 ਅਜਿਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜੋ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ 299 ਅਤੇ 317 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 273 ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ"। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 273 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 273 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਲਾਮਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 17 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ

ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ?

19. ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਰਾਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ 'ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗਲਤੀ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। . ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਡ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXXV "ਅਨਿਯਮਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 461 ਕੁਝ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 461 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਧਿਆਏ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਹੇਗੜੇ, ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਜਯੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ 10 ਦੇ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 57 ਅਤੇ 58 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ:-

"57. ਸ੍ਰੀ ਨਫਾਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਵਿਚ ਐੱਸ.ਐੱਲ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਜਗਮੋਹਨ18 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 395, ਪੈਰਾ 24)

"24. ... ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

58. ਵਿੱਚ ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ.ਨਾਇਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੋਵੇਗਾ। (ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 20 ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ 21 ਵੀ ਦੇਖੋ।"

20. ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ 10 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਪੁਣੇ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਟਾਡਾ ਐਕਟ 22 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਭਗੌੜਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੈੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਫਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਣੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 299 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜਿਰਾਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੱਖਪਾਤ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਡੀ ਨੇਵੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ

ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਅਧਿਆਇ XXVIII (ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 366 ਤੋਂ 371) ਅਤੇ ਚੈਪਟਰ XXIX (ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 372 ਤੋਂ 394) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਸਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਇ XXVIII ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ XXVIII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 366 ਤੋਂ 368 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 386 ਅਤੇ 391 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਤਿਆਰ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:-

"366. ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - (1) ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਜੈ◌ੇ◌ਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ 23 ਪਾਰਸ 8 ਅਤੇ 9

(2) ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਾਰੰਟ ਅਧੀਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗੀ।

367. ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ -

(1) ਜੇਕਰ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਤਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਖੁਦ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਂ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(2) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਸਬੂਤ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

368. ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਲਾਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਧਾਰਾ 366 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ -

(a) ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

(ਬੀ) ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸੇ ਜਾਂ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਜਾਂ

(c) ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। 386. ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ। - ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 377 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 378 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ, ਜੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਖਲ ਦੇਣ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

(ਏ) ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ;

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ - (i) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਰੀ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ (ii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਵਾਕ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ, ਜਾਂ (iii) ਖੋਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਬਦਲਣਾ, ਵਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਸੀਮਾ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ;

(c) ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ - (i) ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ (ii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨਾ ਵਾਕ, ਜਾਂ (iii) ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਸੀਮਾ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ;

(d) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣਾ;

(e) ਕੋਈ ਸੋਧ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਰਿਣਾਮੀ ਜਾਂ ਇਤਫਾਕਿਕ ਹੁਕਮ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

391. ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ -

(1) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਖੁਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ।

(2) ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ।

(3) ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਲੈਣਾ ਅਧਿਆਇ XXIII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਸੀ।

22. ਧਾਰਾ 366 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਧਾਰਾ 367 ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 368, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 368 (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ "ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ"। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ

ਠੇਸ ਅਪੀਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਧਿਆਇ XXVIII ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜੋ "ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਕੋਡ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXIX “ਅਪੀਲਾਂ” ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 391 ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 386 ਫਿਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ". ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧਿਆਏ XXVIII ਅਤੇ XXIX ਦੋਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਰਥਾਤ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਡੀ ਨੋਵੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

23. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੰਡਿਤ ਉਖਾ ਕੋਲਹੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 2 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

“15. ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੋਸ਼ ਲਈ ਸਬੂਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ

ਹੋਏ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਮਨਲਾਲ ਰਾਠੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈਰੀਜ਼, ਸੀ.ਜੇ

“ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਸਹੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

24. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਉਪਾਅ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

25. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਵੋ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਖਰਾਬ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਨੋਵੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਘਾਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

26. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਤੁਰੰਤ ਸਬੰਧਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

27. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗਾ।

28. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੀ ਕਦਰ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate